

ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ

Ολυμπος Καρπάθου

Κείμενο: **ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΡΑΨΟΜΑΝΙΚΗ**
Φωτό: **αρχείο Ε.Ο.Σ. ΧΑΛΚΙΔΑΣ**

Το κείμενο αυτό δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στο blog Γιούλια Ολύμπια της Ρένας Ραψομανίκη, μέλους του ΕΟΣ Χαλκίδας.

Στην Ελλάδα του 2011...

Στην Ελλάδα της παγκοσμιοποίησης, της επαπειλούμενης πτώχευσης...

Στην Ελλάδα της κρίσης, της μιζέριας, της ασφυξίας, της αγανάκτησης...

Κάποιοι αντιστέκονται.

Κάποιοι επιμένουν.

Επιμένουν ελληνικά.

Επιμένουν παραδοσιακά.

Επιμένουν ν' αναβιώνουν ένα τελετουργικό όχι όμως σαν είδος μουσικακό, φολκλορικό ή πολύ περισσότερο τουριστικό.

Επιμένουν να βιώνουν ένα πανηγύρι όπως το βίωσαν μαζί με την προηγούμενη γενιά, που κι αυτή το κληρονόμησε από την προηγούμενη... έτσι που η διαδοχή να χάνεται στο βάθος του καιρού.

Ο ντόπιος οδηγός μας, ο Μανώλης, ήταν κατηγορηματικός: «δεν θα έχετε γνωρίσει το νησί και τους ανθρώπους του αν δεν έλθετε στο πανηγύρι του Αϊ Γιάννη. Φροντίστε μόνο να είστε διακριτικοί. Οι επισκέπτες είναι καλοδεχόμενοι όσο σέβονται τους τοπικούς κώδικες. Ο πατέρας, που καμαρώνει γιατί η κόρη του θα χορέψει ντυμένη με την παραδοσιακή γιορτινή φορεσιά, έχει αυξημένες ευαισθησίες. Έχω δει να πετάνε δημοσιογράφους σηκωτούς μαζί με τα συνεργεία τους».

28 Αυγούστου, απογευματάκι κατά τις πέντε, το λεωφορείο μας άδειασε στο μικρό χωριό Αυλώνια της βόρειας Καρπάθου. Μικρά σπιτάκια, αραιοχτισμένα, κατάξερο κι άνυδρο το τοπίο. Ο φτωχός συγγενής της γειτονικής Ολύμπου που δεσπόζει, αμφιθεατρικά χτισμένη, πάνω στο λόφο.

Φορτωθήκαμε τα σακίδια. Η πρόθεση ήταν να πάρουμε τα απαραίτητα για τη διανυκτέρευση, το βάρος έδειχνε ότι μάλλον είχαμε υπερβάλει.

Στο σκονισμένο χωματόδρομο μας προσπέρασε ένα μικρό αυτοκίνητο. Στην είσοδο του μονοπατιού είδαμε το συνοδηγό να κατεβαίνει. Έβγαλε το ράσο, το δίπλωσε προσεκτικά, το προσκύνησε. Ο παπά-Γιάννης, ο παπάς της Ολύμπου, έμεινε φορώντας άσπρο μακριμάνικο πουκάμισο, μαύρο παντελόνι, ένα κλαδάκι βασιλικό μαζί με το ξύλινο ραβδί στο ένα χέρι, τον υπνόσακο στο άλλο.

Ωραία φιγούρα. Λευκό κοντοκουρεμένο μαλλί, λευκό κοντοκουρεμένο γενάκι.

Θα περπατούσε μαζί μας στο μονοπάτι που είναι, άλλωστε, η μοναδική στεριανή πρόσβαση για το εκκλησάκι.

Μπροστά εκείνος, πίσω εμείς ανηφορίζουμε στο στενό μονοπάτι, μελετώντας διερευνητικά το τοπίο. Ολόγυρα, ως εκεί που φτάνει το μάτι, γκρίζα βράχια. Ξε-

ρολιθιές, από την ίδια γκρίζα πέτρα, οριοθετούν μικρές ή μεγαλύτερες πεζούλες σε μια προσπάθεια εκμετάλλευσης και του παραμικρού κομματιού καλλιεργήσιμης γης. Αυτά σε πιο δύσκολους καιρούς. Σήμερα δείχνουν εγκαταλειμμένες.

Αγριοκάτσικα, ακροβολισμένα ακίνητα στην απόκρημη κορυφογραμμή, μας κοιτάζουν απορημένα: γιατί χαλάμε την ησυχία τους;

Δεξιά κι αριστερά στο μονοπάτι, χαμηλή βλάστηση: γαϊδουράγκαθα ξεραμένα πια, ασφάκες με τα κίτρινα άνθη σε παρακμή, αφάνες στα χρώματα του καφέ, του κόκκινου, μέχρι τα σύνορα του μαύρου, ασπάλαθοι γεμάτοι απειλητικά, γυμνά αγκάθια.

Κι έτσι όπως ο ουρανός είναι σκεπασμένος από γκρίζα σύννεφα, το τοπίο ακούγεται σαν συμφωνία σε γκρι μείζονα και καφέ ελάσσονα με αντίστιξη το σκονισμένο πράσινο των φραγκοσυκιών στα χαμηλά.

Στ' αριστερά του μονοπατιού συναντάμε έναν τεράστιο επιβλητικό γκρι μονόλιθο. Στο πλάι του ένα τεχνικά διαμορφωμένο πέτρινο πεζούλι.

«Όρα να ξεκουραστούμε, λέει ο παπά-Γιάννης κι ετοιμάζεται να καθίσει.

«Ε, παπά! Ορειβάτες είμαστε, μόλις που αρχίσαμε να περπατάμε, τον πειράζει ο Μανώλης.

Κοίτα που ο παπάς θίχτηκε.

«Δεν το λέω εγώ, η μαντινάδα το λέει:

Ω, πέτρα εσύ ιστορική στον καθαρών αέρα,

πέτρα όπ' αναπαύεται του καθενού η παρέα.

Δεν ξεκουράστηκε κανείς, συνεχίζουμε ανηφορικά.

Σε μια στροφή, εκεί που το μονοπάτι πήρε να κατηφορίζει, απροειδοποίητα, εμφανίστηκε η θάλασσα. Η ομορφιά της έκλεψε την παράσταση και μονοπώλησε

το ενδιαφέρον μαγνητίζοντας τα βλέμματα που προσηλώθηκαν στο πελαγίσιο μπλε της.

Και τα γκρίζα βράχια ζήλεψαν και παρακάλεσαν το αεράκι να διώξει τα σύννεφα, να βγει ο ήλιος, να φωτίσει το μολυβί χρώμα, να το κάνει λαμπερό, μεταλλικό, ν' ασχοληθούμε πάλι μαζί τους.

Μα δεν λογάρισαν καλά. Γιατί ο ήλιος είναι μόνιμα ερωτευμένος με τη θάλασσα και μόλις την κοίταξε εκείνη σάλεψε και στραπτάλισε κοκέτικα κι έγινε διπλά όμορφη για χατίρι του. Κι εμείς ξεχάσαμε παντελώς τις πέτρες και κοιτάζαμε μόνο το στενό ακρωτήρι που εις σχωρούσε στην αστραφτερή αγκαλιά της.

Το μονοπάτι έχει κίνηση. Ολυμπίτες περπατούν πλάι σε γαϊδούρια σαμαρωμένα και φορτωμένα με τα απαραίτητα για τη διανυκτέρευση της οικογένειας. Το φορτίο, σκεπασμένο με πολύχρωμες μπατανιές, παίρνει όψη γιορταστική. Ηλικιωμένες Ολυμπίτισσες με το λευκό παραδοσιακό φόρεμα, το μαύρο τσεμπερί, την πολύχρωμη ποδιά ζωσμένη στη μέση, τα χαρακτηριστικά μαύρα τσόκαρα - που δυσκολεύεσαι να πιστέψεις πως είναι τόσο ευσταθή στο κακοτράχαλο μονοπάτι - κουβαλούν μακριά κλωνιά βασιλικού, προσφορά στον Άγιο.

Παρέες από νέα παιδιά, που χειρονομούν ζωηρά, μιλάνε για facebook και στέλνουν μηνύματα με τα κινητά, δεν δείχνουν να διαφέρουν από τα υπόλοιπα ελληνόπουλα της γενιάς τους.

Ο Μανώλης μας ξεναγεί στην αρχαία Βρουκούντα. Τα υπολείμματα από τα Κυκλώπεια τείχη, οι τάφοι, το μαντείο... Ο παπάς συμπληρώνει μιλώντας για το αρχαίο νοσοκομείο. Εύλογες εικασίες το θέλουν μαιευτήριο. Λένε πως οι ωδίνες του τοκετού είναι περισσότερο ανεκτές και αποτελεσματικές μέσα σε σπηλιές

Ο τόπος αρχίζει να αποκτάει φόρτιση.

Περπατάμε πια πάνω στο ακρωτήριο. Σκύβοντας δεξιά βλέπουμε το φυσικό λιμανάκι του Λιμώνα. Ένα καθημερινό μονοπάτι με διαμορφωμένα χωμάτινα σκαλοπάτια οδηγεί στην ακρογιαλιά. Μα εμείς συνεχίζουμε μέχρι το χώρο της εκδήλωσης που οριοθετείται, στη μεριά της θάλασσας, από ξύλινα κάγκελα.

Ένα ξύλινο στέγαστρο, με αναμμένα λαμπιόνια γύρω-γύρω, θυμίζει ταινία του Αγγελόπουλου. Ο ήχος της γεννήτριας ακούγεται παράταιρος - ο ηλεκτροφωτισμός έχει τμήμα. Κάτω από το υπόστεγο, στενά, επιμήκη, ξύλινα τραπέζια σε σειρές και ξύλινοι πάγκοι για καθίσματα. Πίστα χορού δεν φαίνεται να υπάρχει. Περίεργο! Πολλά περίεργα κοιλοπονάει αυτή η βραδιά!

Προς την πλευρά του βουνού έχουν διαμορφωθεί αμφιθεατρικά χώροι για τη διανυκτέρευση των πανηγυριστών. Οι προνομιούχες θέσεις στο κέντρο έχουν ήδη καταληφθεί. Υπνόσκακοι, φουσκωτά στρώματα, κουβέρτες... το ένα κολλητά στο άλλο φτιάχνουν ένα ξενοδοχείο, κυριολεκτικά, πολλών αστέρων. Πολλοί έχουν κι όλες ξαπλώσει να ξεκουραστούν από την πορεία και να πάρουν δυνάμεις για το ξενύχτι.

Μα εμείς λιμπιζόμαστε τη γειτονική κορφούλα γιατί υποψιαζόμαστε ότι από κει θα δούμε τον ήλιο να βουτάει στη θάλασσα. Ανεβαίνοντας βλέπουμε ένα καΐκι να πλησιάζει το λιμανάκι. Προσπαθεί ν' αράξει, μα το βουβό κύμα το δυσκολεύει. Σφριρίζει εορταστικά. Μεταφέρει προσκυνητές από το Διαφάνι - το επίνειο της Ολύμπου. Η καμπάνα από τη στεριά αποκρίνεται πανηγυρικά.

Όταν φτάνουμε κάτω έχει ήδη σκοτεινιάσει και ο εσπερινός έχει αρχίσει.

Το εκκλησάκι βρίσκεται στη μύτη του ακρωτηρίου. Η είσοδος μια τρύπα. Κατεβαίνουμε προσεκτικά τα είκοσι, γλιστερά από την υγρασία, ασβεστωμένα σκαλοπάτια και βρισκόμαστε σε μια υπόγεια ευρύχωρη αίθουσα. Μια φυσική σπηλιά. Ακατάλληλος χώρος για κλειστοφοβικούς. Δύο ηλεκτρικές λάμπες - μία για τους ψαλτάδες και μία για τον παπά. Ο υπόλοιπος χώρος φωτίζεται αμυδρά από κεριά μπηγμένα σε τρύπες των τοιχωμάτων και ρεσώ ακουμπισμένα σε φυσικές αναβαθμίδες που χρησιμοποιούνται και για καθίσματα - στην ανάγκη γιατί η υγρασία περοινιάζει. Το εκκλησίασμα, καμιά πενηνταριά ντόπιοι και ξένοι, παίρνει χρώμα από τις κοπέλες που έχουν ήδη φορέσει τις φαντασμαγορικά πολύχρωμες φορεσιές τους με τις χαρακτηριστικές μαντήλες σφιχτά δεμένες στο κεφάλι, έτσι που να τονίζουν την ομορφιά των σκούρων, λαμπερών ματιών. Στο λαϊμό οι «κολαίνες» - περιδέραια βαρυφορτωμένα με χρυσά νομίσματα. Δεν χορταίνω να τις κοιτάζω.

Ο παπά- Γιάννης, αγνώριστος μέσα στα λαμπρά άμφια, πρωταγωνιστεί με τη δυνατή, μελωδική φωνή του.

Το θυμιάμα δεν βρίσκει έξοδο διαφυγής και συσσωρεύεται μέσα στη σπηλιά, ανακατεύεται με την υγρασία κάνοντας την ατμόσφαιρα πνιγιάρα ευωδιαστή και μυστικιστική.

Όταν έφτασε η στιγμή για το «φως ιλαρόν» και όλοι οι παρευρισκόμενοι οϊγοντάριζαν την ψαλμωδία, η κατάνυξη απογειώθηκε. Εικόνα με έντονη χροιά από απόκριες συναθροίσεις των πρώτων χριστιανικών κοινοτήτων.

Αρτοκλασία και απόλυση.

Μασουλώντας - έξω στον καθαρό αέρα - τον άρτο, με την έντονη μυρωδιά γλυκάνισου, συνειδητοποιώ πόσο πολύ πεινάω. Η ώρα έχει προχωρήσει.

Οι εθελοντές ανασκουμπώνονται.

Διανομή των χρειαζόμενων: πιρουνία, ποτήρια, χαρτοπετσέτες.

Καταφθάνουν τα καζάνια που βράζουν από το πρωί κοκκινιστό κατσίκι, γλυκό και τρυφερό σαν λουκούμι - κάποιοι σύντροφοι των κατσικιών, που συναντήσαμε στο δρόμο, θυσιάστηκαν για χάρη του Αγίου.

Άφθονο φαγητό για όλους.

Η τράπεζα γέμει, τρυφήσατε πάντες.

Ο μόσχος πολύς, μηδείς εξέληθ πεινών...

Ξαφνικά δημιουργείται θερμό επεισόδιο. Κάποια έντονη διαφωνία ανάμεσα στους άντρες που σερβίρουν το φαγητό από τα καζάνια στα πιάτα.

Γαμωσταβρίδια, Χριστοπαναγίες... μπροστά στα μάτια και τ' αυτιά του παπά-Γιάννη που κάθεται στο κέντρο των τραπεζιών δείχνοντας και παρακολουθεί με την υπομονή και την ανοχή του εθισμένου. Είμαστε αρκετά μακριά για να καταλάβουμε τι έχει συμβεί. Οι ψυχραιμότεροι επεμβαίνουν και το επεισόδιο αποσοβείται.

Αψείς άνθρωποι. Σκληροτράχηλοι, ορεσίβιοι νησιώτες. Η πέτρα τους έχει διαμορφώσει. Και η απομόνωση. Μια συντηρητική, κυριολεκτικά αυτάρκης κοινωνία.

Πιάνουμε κουβέντα με τους άντρες που κάθονται απέναντί μας στο τραπέζι. Ολυμπίτες της διασποράς. Διακρίνεις εύκολα την ισχυρή συναίσθηση ταυτότητας, την περηφάνια για την καταγωγή, τους στενούς δεσμούς με τις ρίζες. Τυχαίνει να είναι και συνάδελφοι. Εμείς δεν χρειάζεται να συστηθούμε. Η παρουσία μας δεν έχει περάσει απαρατήρητη. Δεκάδες «πιτιβίσματα» έχουν μεταφέρει πληροφορίες για το ποιο είμαστε, από πού ήλθαμε, ποιος μας έφερε, και ότι δεν είμαστε ακριβώς τουρίστες.

Μιλάνε εύκολα για τις ιδιαιτερότητες του τόπου τους.

Περιγράφουν, χωρίς κριτική, το έθιμο-νόμο σύμφωνα με το οποίο η περιουσία μεταβιβάζεται μόνο στα πρωτότοκα παιδιά. Το πρωτότοκο αγόρι ο «κανακάρης» παίρνει όλη την περιουσία του πατέρα και η πρωτότοκη κόρη η «κανακάρρα» της μητέρας. Έτσι διασφαλίζεται ότι η περιουσία θα μείνει ατόφια και δεν θα κατακερματιστεί, παράλληλα όμως δημιουργούνται μέσα στην ίδια οικογένεια πλούσιοι γαιοκτήμονες και φτωχά «στερνοπαίδια». Τα δεύτερα αναγκάζονται να ξενιτευτούν μαζικά, στον Πειραιά, την Αθήνα, την Αμερική.

Σχολιάζουν, χωρίς συμπλέγματα, τα αυστηρά ήθη, τις συντηρητικές απόψεις για τη θέση της γυναίκας στην κοινωνία, τις σχέσεις των δύο φύλων που λες κι έχουν ξεμείνει στη δεκαετία του 50.

Μόνο τότε συνειδητοποιούμε, κοιτάζοντας κλεφτά γύρω, ότι είμαστε από τις λίγες γυναίκες που κάθονται στα τραπέζια - όλες ξένες. Οι ντόπιες κάθονται παράμερα και παρακολουθούν το γλέντι από μακριά. Το ίδιο και τα κορίτσια που περιμένουν να έλθει η ώρα για να χορέψουν. Οι παντρεμένες δεν θα εμφανιστούν στο χορό.

-Γιατί δεν ντύνονται παραδοσιακά και τα παλικάρια:
-Μας αρκεί να τις καμαρώνουμε εμείς.

Το ότι τους στερούν τη χαρά να τους καμαρώσουν κι εκείνες, προφανώς δεν περνάει από το μυαλό τους.

Δεν εκφράζω τη σκέψη μου. Δεν είναι ούτε ο τόπος, ούτε ο χρόνος κατάλληλος για φεμινισμούς και διακηρύξεις ισότητας.

Καθώς το δείπνο ολοκληρώνεται, η αδημονία μας ν' αρχίσει το γλέντι γίνεται ολοφάνερη. Προερχόμαστε, βλέπεις, από μια κοινωνία που όλο τρέχει. Να προλάβει να κάνει και τούτο χωρίς να στερηθεί και τ' άλλο. Η βραδύτητα, ως φιλοσοφική άποψη, είναι εξοβελισμένη από τη ζωή μας. Την έχουμε στερηθεί χωρίς καν να νιώθουμε πόσο πολύτιμη είναι.

Εδώ όμως κανείς δεν δείχνει να βιάζεται. Όλα θα γίνουν στην ώρα τους. Τελετουργικά. Η νύχτα είναι δική τους. Και δική μας.

Ξαφνικά ακούγονται ψαλμωδίες. Ο παπά- Γιάννης μαζί με τους ψαλτάδες έχει αρχίσει με το απολυτίκιο του Αγίου. Παράξενη αρχή για γλέντι. Οι ψαλμοί συνεχίζονται για ώρα. Ενδιάμεσα αντηχεί το ρυθμικό χτύπημα των πυρουνιών πάνω στα πιάτα. Βυζαντινό έθιμο - μοναστηριακό ίσως - που επιβάλλει προσοχή και ησυχία. Σιγά - σιγά οι εκκλησιαστικοί ύμνοι μετασχηματίζονται σε αυτοσχέδιες μαντινάδες. Στη συντροφιά ενσωματώνο-

νται - όρθιοι - οι οργανοπαίκτες. Τα επιδέξια χέρια του κυρ Μιχάλη Ζωγραφίδη διεγείρουν με τέχνη τις χορδές της δωδεκανησιακής αχλαδόσχημης λύρας αγγιζοντάς τις με το δοξάρι, το φορτωμένο ασημένια καμπανάκια, κάνοντας τους δύο ήχους να αναμιγνύονται αρμονικά. Το λαούτο συνοδεύει. Η τσαμπούνα μένει σε εφεδρεία - να μην επισκιάσει με το δυνατό ήχο της τους τραγουδιστάδες. Αρχικά οι μαντινάδες - που είναι έμπνευση της στιγμής, δεν έχουν ακουστεί ποτέ, ούτε πρόκειται να ξανακουστούν - αναφέρονται στον Άγιο. Λίγο με το λίγο ξεστρατίζουν σε θέματα της μικρής κοινωνίας, αυτοσχέδιους επαίνους για τους δωρητές του πανηγυριού, αυθόρμητη ανταλλαγή πειραγμάτων... Ακόμα και η αφεντιά μας δεν έμεινε στο απυρόβλητο. Ξαφνιαστήκαμε σαν ακούσαμε σε άψογο ιαμβικό δεκαπεντασύλλαβο:

*Γεια σου Μανώλη π' αγαπός να ροβολάς στις στρατές
κι έφερεις στην παρέα μας τριάντα ορειβάτες.*

Και χωρίς να το πάρουμε είδηση - όλες οι αλλαγές γίνονται ανεπαίσθητα αργά - άρχισε ο «σιγανός» ή «κάτω χορός». Ένας ξερακιανός εζηνητάρης - ο πρωτοχορευτής - οδηγεί και πεντ' έξι ακολουθούν. Ο χορός γίνεται σε μια στενή, σχεδόν κυκλική, λουρίδα γης γύρω από τα τραπέζια. Θα χρειαστούν είκοσι λεπτά

για να κάνουν έναν ολόκληρο κύκλο και να ξαναπεράσουν από μπροστά μας. Τα χέρια αλυσίδα, οι παλάμες σφιχτοδεμένες. Ο χορός, αργός και απλός, θα κρατήσει όσο διαρκούν οι μαντινάδες. Κανείς δεν βιάζεται, κανείς δεν χαλάει το τελετουργικό, η αύξηση του κύκλου των χορευτών γίνεται αθόρυβα. Ένας-ένας ενσωματώνεται στον κύκλο μαλακά, σιγανά, ταπεινά, αθόρυβα. Τα χέρια ανοίγουν να τον δεχτούν, ο κύκλος τον απορροφά κι ύστερα κλείνει ερμητικά. Δεν πρόκειται να βγει πια έξω από αυτόν. Έτσι αθόρυβα, μέσα στις ώρες που κυλούν, ο κύκλος μεγαλώνει, χωρίς ούτε η μουσική να σταματήσει, ούτε ο χορός ν' αλλάξει. Οι χορευτές ανέκφραστοι, λαμπαδόκορμοι. Οι κοπέλες, σωστές Καρυάτιδες, δείχνουν προσηλωμένες στο μέσο τους. Λες κι αδειάζουν το μυαλό από σκέψεις και περισπασμούς και αφοσιώνονται στη μουσική που σιγά-σιγά ποτίζει σώμα και μυαλό.

Συνειδητοποιώ ότι δεν πρόκειται για γλέντι. Μια μυσταγωγία είναι με πρωταγωνιστές τη μουσική και το τελετουργικό. Δεν πρόκειται για εξάλλο διονυσιασμό, αλλά για ένεση μύησης.

Στο μεταξύ πανηγυριστές συνεχίζουν να έρχονται. Οι φακοί τους, στο βουνό απέναντι, διαγράφουν φωτεινές led τροχιές που δεν τις θεωρούν αρκετές. Συμπληρώνουν πυρπολώντας αφάνες στο μονοπάτι και η λάμψη της φωτιάς από τη μια φωτίζει, από την άλλη ειδοποιεί φαντασμαγορικά για τον πανηγυρικό ερχομό τους.

Η νύστα κλείνει τα μάτια μου και η κούραση βαραίνει τα μέλη μου.

Δικαιούμαι μια προσωρινή ανάπαυση.

Δίπλα στον υπνόσακό μου μια παρέα νέων παιδιών, που έχουν ήδη κατεβάσει ως τη μέση το δεύτερο μπουκάλι βότκας, ακούνε σιωπηλά τον παραπονεμένο μονόλογο ενός μετανάστη δεύτερης γενιάς για το κορίτσι που αγαπάει και που κάνει όλες τις φιλότιμες προσπάθειες να μάθει ελληνικά, κι έχει όλη τη διάθεση να συμμεριστεί και να αποδεχτεί τις αξίες και τις αρχές της οικογένειας, αλλά οι γονείς είναι κατηγορηματικά αρνητικοί να δεχθούν την ευδωση του δεσμού με μια ξένη. Η μονότονη φωνή, όπου το αρχαϊκό δωρικό ιδίωμα ανακατεύεται άτσαλα με την αμερικάνικη προφορά, ανάμικτη με τη μονότονη μελωδία της λύρας, με ναουρίζουν.

Ο δυνατός ήχος της τσαμπούνας με ξυπνάει - δεν πέρασε ούτε μια ώρα. Βρίσκομαι ξανά στο κέντρο. Οι αλλαγές είναι αισθητές.

Κάποια σκαμνιά έχουν ανέβει πάνω στα τραπέζια και οι οργανοπαίκτες έχουν σκαρφαλώσει επάνω κι από κει ψηλά -καθιστοί πια - επιβλέπουν και δεσπόζουν στο γλέντι.

Ο ρυθμός είναι έντονος, γρήγορος, ξεσηκωτικός. Δεν ακούγονται πια τραγούδια. Οι θεατές στα τραπέζια έχουν λιγοστέψει - άλλοι μπήκαν στον κύκλο, άλλοι πήγαν στα στρωσίδια.

Ο «σιγανός» έχει παραχωρήσει τη θέση του στον πεταχτό «πάνω χορό». Αναλύω, με την οξυδέρκεια του γνώστη, τα λοξά «τριαράκια», τα μικρά και γρήγορα βήματα, που δίνουν στο σώμα μια κίνηση προς τα πάνω.

Ήλθε η ώρα να δείξουν οι άντρες τη χορευτική τους δεινότητα. Ο πρωτοχορευτής αρχίζει τα τσαλίμια για να γοητεύσει την ντάμα του και την ομήγυρη. Μπαίνει ορμητικός προς το κέντρο του κύκλου παρασύροντας την κοπέλα δίπλα του και σχηματίζει ένα μικρό σαλίγκαρο, ύστερα οπισθοχωρεί τρεχάτος και ο κύκλος παίρνει την αρχική του μορφή. Οι υπόλοιποι χορεύουν ανέκφραστοι. Οι πρώτοι χορευτές εναλλάσσονται, ακολουθώντας κάποιο πρωτόκολλο, καθέννας με τις δικές του ντάμες. Καμιά κοπέλα δεν θα μπει επικεφαλής. Καμιά κοπέλα δεν θα κάνει τσαλίμια.

Ο χορός θα συνεχιστεί για ώρες στο ίδιο στιλ μέχρι να χορέψουν όλοι οι άντρες πρώτοι στον κύκλο.

Είναι στοιχείο τιμής να σύρει κάποιος το χορό στο πανηγύρι και είναι πολλοί εκείνοι που το περιμένουν έναν ολόκληρο χρόνο. Γι αυτό είναι ευαίσθητη η στιγμή που ολυριστής θα αποφασίσει να περάσει στην επόμενη φάση. Είναι ζήτημα προσώπων πια. Όλοι οι χορευτές είναι εξαιρετικοί.

Εγώ ό,τι είχα να δω το είδα. Μπορώ να ξεκλέψω λίγο ύπνο ακόμα. Δεν αντέχω να ακούσω πάλι το παράπονο του νεαρού που συνεχίζει για πολλοστή φορά να εκθέτει τον καμμό του.

Δεν αντέχω και τη μυρωδιά από το τηγάνισμα των λουκουμάδων που θα προσφερθούν μετά την πρωινή λειτουργία. Μετακομίζω να υπάρχοντά μου κάπου απόμερα.

Ωρα τέσσερις παρά τέταρτο. Το ρολόι δείχνει πέντε όταν στ' αυτά μου ηχούν γνώριμες μελωδίες: συρτά. Το σύνθημα. Το πρωτόκολλο παραχωρεί τη θέση της τελετουργίας στο γλέντι. Ο χορός είναι πια ανοιχτός για όλους.

Η εικόνα έχει αλλάξει για μια ακόμα φορά. Καινούργια πρόσωπα ως οργανοπαίχτες, οι θαμώνες των τραπέζιων αισθητά λιγότεροι, ο κύκλος μικρότερος, η κόπωση αισθητή.

Αυτό δεν μας εμποδίζει να μπούμε στον κύκλο και μετά τα συρτά να κι ο πεντοζάλης κι ο ψηδηχτός Ρόδου κι η σούστα, και φυσικά ο «πάνω χορός» που όλη τη βραδιά εξοικειωνόμαστε θεωρητικά μαζί του. Μα εκείνο το στιγμιαίο κράτημα του αριστερού ποδιού στον αέρα - που δεν μπαίνει σε μέτρημα - πώς να το πετύχεις στην πράξη αν δεν το έχεις μάθει από τα γεννοφάσκια σου;

Κάποια στιγμή ακούμε τον τραγουδιστή να εξομολογείται μελωδικά πως: «θέλω να με βρει το ξημέρωμα να χορεύω» και δεν είναι καθόλου τυχαίο γιατί, καθώς - ενστικτώδικοι - κοιτάμε τον ορίζοντα, βλέπουμε το πρώτο φως ν' αχνοφέγγει και τους ορεινούς όγκους να διαγράφονται. Είναι ακριβώς η ώρα που αντιπαλεύει το σκοτάδι με το φως με φανερό τη νίκη του δεύτερου.

Το έζησα κι αυτό!

Στις επτά η μουσική σταματάει, τα όργανα αποσύρονται να συνεχίσουν με μαντινάδες σε κάποιο πιο απόμερο σημείο.

Παίρνουμε το δρόμο της επιστροφής.

Ανεβαίνοντας γινόμαστε ένα με τους ντόπιους.

Ακούμε το παράπονό τους: το πανηγύρι όσο πάει και ξεφτιίζει. Παλιότερα κανείς δεν έφευγε το πρωί. Έμεναν όλοι για τη λειτουργία, τους λουκουμάδες, το νηστήσιμο μεσημεριανό με ρεβίθια, τη συνέχεια του χορού. Τώρα θα μείνει ο παπά- Γιάννης μόνος και θα πάει χαμένο το φαγητό του Αγίου. Όχι ακριβώς μόνος, απ' ότι φαίνεται. Διασταυρωνόμαστε με πεζοπόρους που κατεβαίνουν για να προλάβουν τη λειτουργία και να προσκυνήσουν τη Χάρη του.

Στην πέτρα της ανάπαυσης κόσμος πολύς παίρνει τις ανάσες του. Μια ηλικιωμένη Ολυμπίτισσα - νταρντανογυναίκα - με πλησιάζει.

-Δεν μου δίνεις το ένα μπαστόνι σου;

-Πάρτο, λέω δίχως τον παραμικρό διαταγμό.

-Και πού θα στο επιστρέψει; Πετιέται ένας ντόπιος που παρακολουθεί τη στιχομυθία.

-Στο καφενεδάκι, στην Αυλώνα, από κει θα περάσουμε όλοι.

-Κι αν δεν στο φέρει; Παρεμβαίνει κάποιος άλλος.

-Ε, τότε χαλάλι της. Και το εννοώ. Κάτι έχει δουλέψει μέσα μου και νιώθω πολύ κοντά σε ανθρώπους που μέχρι χτες δεν είχα ξαναδεί και που μάλλον δεν θα ξαναδώ.

-Εγώ λέω, ότι είναι ικανή μέχρι τη Χαλκίδα να φτάσει για να στο επιστρέψει. Κλείνει τη συζήτηση ένας από μας.

Αδιαφορώντας για τις αντιρρήσεις της, αφήνω το μπατόν και παίρνω τον ανήφορο.

-Σε δούλεψε, μου λέει μια ντόπια στο δρόμο. Αυτή δεν έχει ανάγκη, βοσκός είναι και το βουνό το ανεβοκατεβαίνει τρέχοντας πρωί και βράδυ.

-Γιατί με δούλεψε; Τη ρωτάω, στο καφενεδάκι, μπουκωμένη ζεστούς λουκουμάδες με τσάι του βουνού για πρωινό.

-Έμοιαζες μισή μερίδα κι αυτή ξεθεωμένη. Τα 'δωσες κι όλα στο χορό. Δεν κράτησες κάτι και για τον ανήφορο. Στοιχημάτιζα ότι θα αρνιόσουν.

Έχεις καρδιά όμως.

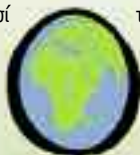

Γνωρίζοντας τη Κάρπαθο μέσα από το Οικοσκόπιο

- Η Κάρπαθος ανήκει στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, αποτελώντας το δεύτερο μεγαλύτερο νησί του Νομού Δωδεκανήσου. Διοικητικά αποτελείται από το Δήμο Καρπάθου με συνολική έκταση 219,92 τ.χλμ. και 5.750 κατοίκους και την Κοινότητα Ολύμπου με συνολική έκταση 104,88 τ.χλμ. και 761 κατοίκους. Σύμφωνα με τα βασικά υδρογραφικά στοιχεία που περιλαμβάνονται στο Οικοσκόπιο, η Κάρπαθος ανήκει στο υδατικό διαμέρισμα νήσων Αιγαίου και μαζί με την Κάσο και τη Σαρία συνιστούν μία κοινή υδρολογική λεκάνη.
- Το νησί παρουσιάζει έντονη μορφολογία, με ορεινούς όγκους που φτάνουν έως τα 1.200 μ. υψόμετρο. Σύμφωνα με τη χαρτογράφηση CORINE (2000), οι κυριότερες καλύψεις και χρήσεις γης στην Κάρπαθο είναι εκτάσεις με αραιή και σκληροφυλλική βλάστηση, μεταβατικές δασώδεις - θαμνώδεις εκτάσεις, ελαιώνες και καλλιέργειες, φυσικοί βοσκότοποι, δάση κωνοφόρων, καθώς και εκτεταμένες πλαγιές με απογυμνωμένους βράχους.
- Οι εναλλαγές του τοπίου καθιστούν την Κάρπαθο ένα νησί με ιδιαίτερο φυσικό ενδιαφέρον, στο οποίο απαντώνται 2 προστατευόμενες περιοχές του δικτύου Natura 2000: Κεντρική Κάρπαθος, Καλή Λίμνη - Λάσθος - Κυρά Παναγιά

και παράκτια θαλάσσια ζώνη (GR 4210002), και Βόρεια Κάρπαθος και Σαρία και παράκτια θαλάσσια ζώνη, (GR 4210003). Σύμφωνα με τη χαρτογράφηση των τύπων οικοτόπων (πηγή: ΥΠΕΧΩΔΕ) στις παραπάνω περιοχές αναγνωρίζονται κυρίως μεσογειακά δάση πεύκης, φρύγανα με κυρίαρχο είδος την αστοιβή (Sarcopoterium spinosum), δάση ελιάς και χαρουπιάς (Ceratonia siliqua), δενδρώδεις θαμνώδεις με αρκεύθους (Juniperus phoenicea), αλλά και εκτάσεις αρώσιμης γης.

- Εξαιτίας της ιδιαίτερης φυσιογραφίας της, η Κάρπαθος αποτελεί επίσης βίοτοπο σπάνιων ειδών πανίδας, για την επιβίωση, διατροφή, αναπαραγωγή και διαχείμαση των οποίων έχουν καθοριστεί 7 Καταφύγια Άγριας Ζωής σε περιοχές κατά μήκος του νησιού.
- Στην Κάρπαθο έχουν ακόμα εντοπιστεί πολλά προστατευόμενα ή/και απειλούμενα είδη φυτών (πηγή: Chloris), όπως το ενδημικό του νησιού *Campyula carpatha*. Ενδημικά του νησιού είναι και δύο είδη αμφιβίων: ο κρισίμης κινδυνεύων βότραχος της Καρπάθου και η κοχλίνα ή όπως τοπικά λέγεται η σαύρα.

ΟΙΚΟΣΚΟΠΙΟ

www.olkoskopio.gr

WWF ΕΛΛΑΣ

Φιλελλήνων 26, 105 58 Αθήνα, Τηλ: 210 331489, fax: 210 3247578